

Sygn. akt I C 599/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Marek Syrek

Protokolant: st. sekr. sądowy Marta Niemiec

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2014 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. M., S. M., J. M., A. G., M. Z., A. K. i T. M.

przeciwko Powiatowi (...)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. oddała powództwo;

II. odstępuje od obciążania powodów kosztami postępowania.

Przewodniczący:

Sygn. akt I C 599/14

UZASADNIENIE

wyroku z 3 września 2014 r.

Powodowie A. G., M. Z., J. M., A. K., T. M., S. M. i J. M. w pozwie skierowanym przeciwko Powiatowi (...) domagali się zobowiązania strony pozwanej do złożenia oświadczenia woli o nieodpłatnym przeniesieniu na ich rzecz udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w Z., składającej się z działki nr (...) objętej księgą wieczystą nr (...), które to udziały przysługiwały powodom przed zawarciem umowy darowizny z 12 lipca 2011 r. Domagali się również zasądzenia kosztów postępowania.

Uzasadniając swoje stanowisko wskazali, że w dniu 12 lipca 2011 r. w drodze umowy darowizny przenieśli na rzecz strony pozwanej prawo własności opisanej wyżej nieruchomości zabudowanej budynkiem remizy strażackiej. Uszanowali tym samym wolę ich poprzednika prawnego, który jeszcze w okresie II Rzeczypospolitej przekazał tę nieruchomość na potrzeby lokalnej straży pożarnej.

Przy zawarciu umowy osoby reprezentujące Powiat zobowiązały się ustnie do nierozporządzania darowaną nieruchomością bez zgody darczyńców. Strona pozwana – za zgodą powodów – udostępniła darowaną nieruchomość Ochotniczej Straży Pożarnej w Z. do czasowego i nieodpłatnego korzystania.

W późniejszym okresie jednakże do powodów zaczęły docierać informacje, że strona pozwana nie ma zamiaru dotrzymania zaciągniętego zobowiązania i podejmuje działania w celu zbycia darowanej nieruchomości. Informacje to okazały się prawdziwe, gdyż strona pozwana umową darowizny przeniosła własność tej nieruchomości na rzecz

Gminy T.. W ocenie powodów zawarcie tej umowy stanowi wyraz rażącej niewdzięczności. Strona pozwana złamała bowiem zawarte porozumienie, a nadto przekazała nieruchomości na rzecz podmiotu, z którym powodowie od wielu lat pozostają w konflikcie. Gmina T. kwestionowała bowiem prawo własności powodów w odniesieniu do majątku położonego w Z., kierowała do sądu nieuzasadnione wnioski o zasiedzenie nieruchomości powodów, do chwili obecnej bez tytułu prawnego korzysta z nieruchomości powodów i odmawia wypłaty jakiegokolwiek wynagrodzenia, a wójt gminy wielokrotnie w różnych wypowiedziach naruszał ich dobra osobiste. Co więcej Gmina T. tak zmieniła plan zagospodarowania przestrzennego gminy, że nieruchomości powodów nie mogą być wykorzystywane w racjonalny sposób.

Ze względu na powyższe okoliczności powodowie złożyli oświadczenie o odwołaniu darowizny i domagają się powrotnego przeniesienia własności na swoją rzecz.

Wskazali jednocześnie, że wytoczyli powództwo o uznanie za bezskuteczną w stosunku do nich umowy darowizny zawartej pomiędzy stroną pozwaną a Gminą T. i wnieśli o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia tego drugiego sporu.

Strona pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

Uzasadniając swoje stanowisko zaprzeczyła okolicznościom faktycznym wskazanym w pozwie. Podała, iż jeśli nawet starosta i wicestarosta zawierający z powodami umowę darowizny zobowiązali się do nierozporządzania nieruchomością bez zgody powodów, to ich deklaracja nie miała charakteru wiążącego, a najwyżej jedynie grzecznościowy. Wskazała, że nieruchomość została przekazana Gminie T. na cele związane z ochroną przeciwpożarową i faktycznie nadal wykorzystywana jest przez OSP w Z.. Działania Powiatu w żaden sposób nie były wymierzone przeciwko powodom, nie cechowały się złą wolą, stąd brak jest podstaw do przyjęcia, że doszło do okazania im rażącej niewdzięczności.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

W dniu 12 lipca 2011 r. powodowie reprezentowani przez A. K. zawarli ze stroną pozwaną reprezentowaną przez starostę M. K. i wicestarostę M. B. umowę darowizny, na mocy której Powiat (...) nabył własność nieruchomości składającej się z działki nr (...) o pow. 0,08 ha poł. w Z. zabudowanej budynkiem remizy strażackiej.

Dowód: akt notarialny – k. 38-45.

Umową użyczenia z 1 września 2011 r. nieruchomość została oddana do bezpłatnego używania Ochotniczej Straży Pożarnej w Z..

Dowód: umowa użyczenia – k. 138-139.

Ochotnicza Straż Pożarna w Z. zwracała się do Powiatu (...) o przekazanie tej nieruchomości na ich rzecz. Zarząd Powiatu odmówił jednak przekazania nieruchomości wskazując, że tego rodzaju czynność byłaby sprzeczna z wolą darczyńców.

Dowód: pismo z 12 czerwca 2012 r. – k. 48.

W czasie posiedzenia Zarządu Powiatu (...) z 20 marca 2013 r. M. B. poinformował, że wstrzyma się od głosu w sprawie zbycia nieruchomości, gdyż w czasie podpisywania umowy darowizny na prośbę A. K. powziął wraz ze starostą zobowiązanie, że Powiat nie będzie zbywał tej nieruchomości.

Dowód: protokół z posiedzenia zarządu – k. 51-52.

W dniach 23, 24 i 27 maja 2013 r. powodowi złożyli pisemne oświadczenia o odwołaniu darowizny i przesłali je na adres strony pozwanej.

Dowód: oświadczenia o odwołaniu darowizny – k. 63-76.

W dniu 10 czerwca 2013 r. Powiat (...) zawarł z Gminą T. umowę darowizny, na mocy której własność działki nr (...) poł. w Z. została przeniesiona na rzecz Gminy T. w celu realizacji zadań w zakresie zapewnienia ochrony przeciwpożarowej mieszkańcom Gminy T. z przeznaczeniem na funkcjonowanie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Z..

Dowód: akt notarialny – k. 80-82.

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych dokumentów. Ich autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Nie budzi też wątpliwości sądu. Sąd oddalił pozostałe wnioski dowodowe stron, gdyż nawet w przypadku wykazania wszystkich powoływanych przez powodów okoliczności faktycznych powództwo nie mogłoby zostać uwzględnione. W tej sytuacji brak też było podstaw do przeprowadzania dalszych dowodów zawnioskowanych przez stronę pozwaną.

Z tych samych względów oddaleniu podlegał wniosek o zawieszenie postępowaniu do czasu rozstrzygnięcia sprawy o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do powodów. Wniosek ten byłby uzasadniony, ale jedynie w przypadku, gdyby okoliczności faktyczne powołane w pozwie dawały podstawy do przyjęcia, że odwołanie darowizny może zostać uznane za skuteczne w świetle art. 898 § 1 k.c. Tymczasem, gdy powołane przez powodów okoliczności nie pozwalają na taką konkluzję oczekiwanie na zakończenie tamtego postępowania byłoby bezcelowe, gdyż w sprawie niniejszej nie mogłoby zapaść inne rozstrzygnięcie niż w chwili obecnej. Oddalenie powództwa w tym drugim postępowaniu stanowiłoby jedynie dodatkowy argument przemawiający za oddaleniem niniejszego żądania, natomiast odmienne rozstrzygnięcie – uwzględnienie powództwa – nie zmieniłoby oceny prawnej powołanych przez powodów okoliczności, a tym samym nie pozwoliłoby na uznanie oświadczeń o odwołaniu darowizny za skuteczne.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo nie jest uzasadnione, gdyż złożone przez powodów oświadczenia o odwołaniu darowizny muszą zostać uznane za bezskuteczne w świetle art. 898 § 1 k.c.

W działaniach pozwanego Powiatu nie można bowiem dopatrzeć się znamion rażącej niewdzięczności.

Pojęcie rażącej niewdzięczności nie zostało zdefiniowane ustawowo. Ustawodawca pozostawił więc sądom kwestię oceny, czy konkretne działanie lub zaniechanie osoby obdarowanej powinno być uznane za należące do tej kategorii. Bliższych wskazówek co do sposobu rozumienia tego pojęcia dostarcza doktryna i orzecznictwo sądowe. Wskazać należy, że rażąca niewdzięczność rozumiana jest powszechnie jako działanie skierowane przeciwko darczyńcy świadomie i w nieprzyjaznym zamiarze, ukierunkowane na wyrządzenie darczyńcy krzywdy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 28 marca 2012 r. V CSK 179/11, Biuletyn SN 2012/7/10, Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 26 lutego 2014 r. I ACa 1297/13, Lex nr 1438126). Ponadto zachowania obdarowanego muszą być oceniane negatywnie z obiektywnego punktu widzenia, a więc muszą tak być postrzegane przez przeciętnego, niezaangażowanego w spór obserwatora (tak Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 14 marca 2013 r. I ACa 69/13, Lex nr 1307433).

Analiza twierdzeń zawartych w pozwie nie pozwala na przyjęcie konkluzji, że opisane jako podstawa faktyczna żądania fakty mogłyby zostać zaliczone do kategorii działań odpowiadających powyższym kryteriom.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że złamanie porozumienia zawartego pomiędzy stronami a dotyczącego braku możliwości zbycia nieruchomości bez zgody powodów nie może zostać uznane za wyraz rażącej niewdzięczności. Przyjmując za powodami, że porozumienie tego rodzaju zostało rzeczywiście zawarte i przez obie strony traktowane było jak mające charakter wiążący, należy dojść do wniosku, że było ono nieważne w świetle obowiązujących bezwzględnie przepisów prawa. Naruszałoby bowiem art. 140 k.c. Przepis ten wyznacza granice prawa własności, a jednocześnie wskazuje atrybuty przysługujące właścicielowi. Jednym z nich – o charakterze podstawowym – jest prawo do rozporządzania rzeczą. Pozbawienie właściciela prawa do rozporządzania rzeczą w sposób drastyczny ogranicza jego uprawnienia i w ten sposób wypacza istotę prawa własności. Oczywiście znane są w obrocie cywilnoprawnym przypadki, gdy właściciel w drodze nawiązania stosunku obligacyjnego zobowiązuje się do

niekorzystania z pewnych uprawnień, w tym z prawa do rozporządzania rzeczą. Ograniczenie to jednak musi mieć ograniczony charakter (np. czasowy), aby nie wypaczało istoty własności. Tymczasem porozumienie, na które powódowie się powołują, nie miało ograniczenia czasowego. Miało zakazywać stronie pozwanej rozporządzania nieruchomością bez zgody darczyńców w sposób nieograniczony w czasie. Tym samym, gdyby przyjąć jego skuteczność, obowiązywałoby przez wiele następnych lat, co uznać należy za niedopuszczalne w świetle art. 140 k.c.

Niezależnie od powyższych uwag wskazać należy, że złamanie zawartego porozumienia mogłoby zostać uznane co najwyżej za wyraz nielojalności, ale nie za rażącą niewdzięczność rozumianą jako działanie nakierowane przeciwko darczyńcom i charakteryzujące się wysokim nasileniem złej woli.

Nie ma przy tym znaczenia, że darowizna została dokonana na rzecz Gminy T., a więc podmiotu, z którym powódowie pozostają w konflikcie. Stanowisko powodów zaprezentowane w pozwie zdaje się sugerować, że utożsamiają oni obecne władze gminy z samą Gminą T., co nie jest uprawnione.

Przypomnieć należy, że gmina to wspólnota samorządowa obejmująca wszystkich jej mieszkańców (art. 1 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Darowizna dokonana na rzecz gminy to w sensie ekonomicznym akt służący wszystkim mieszkańcom,

a nie aktualnemu wójtowi. Mieszkańcy Gminy T. są członkami tej wspólnoty samorządowej, a jednocześnie są członkami innej wspólnoty – powiatowej, obejmującej mieszkańców powiatu (art. 1 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym). Darowana nieruchomość, która stanowiąc własność powiatu miała służyć wszystkim mieszkańcom powiatu, w chwili obecnej należy do mniejszej jednostki samorządowej znajdującej się na terenie tego samego powiatu. Powyższą zmianę trudno uznać za wyraz działania zasługującego na wysoce negatywną ocenę, szczególnie gdy weźmie się pod uwagę fakt, że to do zadań własnych gminy a nie powiatu należą kwestie związane z lokalną ochroną przeciwpożarową (art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym). W zakresie ochrony przeciwpożarowej powiat wykonuje zadania na poziomie ponadgminnym (art. 4 ust. 1 pkt 16 ustawy o samorządzie powiatowym), a niespornym było pomiędzy stronami, że nieruchomość, której pozew dotyczy, od wielu lat aż do chwili obecnej wykorzystywana jest przez Ochotniczą Straż Pożarną w Z., a więc jednostkę o lokalnym zakresie działania.

Dodać należy, że kwestionowana przez powodów umowa darowizny zawiera postanowienia wskazujące na fakt, że nieruchomość została przekazana Gminie w celu realizacji zadań własnych Gminy T. w zakresie zapewnienia ochrony przeciwpożarowej mieszkańców Gminy (§ 6 aktu notarialnego z 10 czerwca 2013 r.) i w takim też charakterze wykorzystywana jest do tej pory stanowiąc siedzibę OSP w Z.. Tym samym uszanowana została zarówno wola poprzedników prawnych powodów, którzy jeszcze w okresie międzywojennym zdecydowali o takim przeznaczeniu nieruchomości, jak i samych powodów, którzy – co wynika z twierdzeń pozwu - tymi samymi motywami kierowali się przy zawieraniu umowy.

Wszelkie spory istniejące obecnie i toczące się w przeszłości pomiędzy Gminą T. a powodami są okolicznościami nieistotnymi dla oceny, czy działania strony pozwanej mogą być uznane za wyraz rażącej niewdzięczności. Jak już wyżej wspomniano, przeniesienie własności pomiędzy Powiatem (...) a Gminą T. znajduje uzasadnienie w uregulowaniach dotyczących zadań własnych tych jednostek samorządowych i niezależnie od tego, jakie relacje panują pomiędzy powodami a osobami reprezentującymi Gminę, takie przeniesienie własności nie może być poczytywane za działanie nieprzyjazne czy też wrogie ze strony Powiatu.

Z tych też względów postępowanie dowodowe w niniejszej sprawie mogło zostać ograniczone do minimum, a żądanie powodów uznane za pozbawione podstaw w świetle art. 898 § 1 k.c., co doprowadziło do oddalenia ich powództwa bez oczekiwania na zakończenie postępowania o uznanie za bezskuteczną w stosunku do nich umowy darowizny zawartej pomiędzy Powiatem (...) a Gminą T..

Pomimo takiego rozstrzygnięcia Sąd odstąpił od obciążania powodów kosztami postępowania należnymi stronie pozwanej na podstawie art. 102 k.p.c. Wziął bowiem pod uwagę, że Powiat otrzymał od powodów nieruchomość o

znacznej wartości i to w drodze nieodpłatnej czynności prawnej. W tej sytuacji obciążanie ich dodatkowymi kosztami postępowania musiałyby zostać uznane za naruszające poczucie sprawiedliwości.

Dlatego też orzeczono jak w sentencji na mocy powołanych wyżej przepisów prawa.

SSO Marek Syrek